

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-53>

УДК 338:330.222-049.5]:303.01](045)

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

THEORETICAL PRINCIPLES OF STATE INVESTMENT SECURITY

Бірюк Дмитро Олександрович
аспірант,
Інститут управління,
Класичний приватний університет
ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-1251-7802>

Biriuk Dmytro
Classical private university

Стаття присвячена дослідженню теоретичних основ інвестиційної безпеки держави, яка є важливим аспектом загальної економічної безпеки. Визначено основні концепції, підходи та чинники, що впливають на формування та забезпечення інвестиційної безпеки. Автори аналізують складові інвестиційної безпеки, зокрема правові, економічні та соціальні аспекти, а також підкреслюють їх взаємозв'язок із загальними стратегіями сталого розвитку держави. Особливу увагу приділено сучасним викликам та загрозам для інвестиційної безпеки в умовах війни, а також механізмам її зміцнення в період кризи. У статті розглянуто критерії оцінки інвестиційної безпеки та методологічні підходи до їх застосування на практиці. Результати дослідження можуть бути корисними для розробки національних стратегій економічної безпеки та покращення інвестиційного клімату в державі.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна безпека, економічна безпека, капітал, сталий розвиток, критерії оцінки.

Investment security is especially increasing in the conditions of war in Ukraine, when the state needs to ensure economic stability and resistance to external and internal threats. Military actions significantly affect the investment climate, which requires new approaches to ensure investment security. The article is devoted to the study of the theoretical foundations of state investment security, which is an important aspect of general economic security. The purpose of the article is to analyze the state's investment security as a key element of economic stability in wartime conditions. The main concepts, approaches and factors affecting the formation and provision of investment security are defined. The authors analyze the components of investment security, in particular legal, economic and social aspects, and also emphasize their relationship with the general strategies of sustainable development of the state. Particular attention is paid to modern challenges that arise before investment security in wartime conditions. The authors analyze the threats associated with military conflicts and their impact on the investment climate in the country. The article also examines mechanisms for strengthening investment security in crisis conditions, as well as strategic steps aimed at restoring investor confidence and improving the state's investment attractiveness. The article examines the criteria for assessing investment security (investment climate, financial stability, protection of investors' rights, innovation potential of the economy, level of social stability) and methodological approaches to their application in practice. Investment security is an integral part of sustainable development, as it helps create the conditions for long-term investments that ensure economic growth without harming future generations. The results of the study can be useful both for experts in the field of economic security and for representatives of state authorities dealing with issues of improving the investment climate and ensuring the country's sustainable development in the face of modern challenges.

Key words: investment, investment security, economic security, capital, sustainable development, evaluation criteria.

Постановка проблеми. Актуальність теми зумовлена важливістю забезпечення стабільного економічного розвитку країни в умовах

зростаючих глобальних викликів і загроз. Інвестиційна безпека є ключовим елементом національної безпеки, оскільки вона визна-

чає здатність держави залучати та ефективно використовувати інвестиції для сталого розвитку. Розробка та впровадження ефективних теоретичних підходів до управління інвестиційною безпекою стає критично важливим завданням для мінімізації ризиків, підвищення економічної стійкості та зростання конкурентоспроможності держави на світовому ринку.

Інвестиційна безпека особливо зростає в умовах війни в Україні, коли державі необхідно забезпечити економічну стабільність та стійкість до зовнішніх і внутрішніх загроз. Військові дії значно впливають на інвестиційний клімат, що вимагає нових підходів до забезпечення інвестиційної безпеки. Розробка ефективних механізмів захисту інвестицій та відновлення економіки є ключовим фактором для післявоєнного відродження країни та її сталого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій демонструє зростаючий інтерес наукової спільноти до дослідження проблем інвестиційної безпеки, особливо в умовах військових конфліктів і економічної нестабільності. Зокрема, у роботі А. Лисачок наголошується, що інвестиційна складова є особливою підсистемою економічної безпеки, оскільки вона створює передумови для найкращого використання соціально-економічних відносин у розвитку і науково-технічному відновленні продуктивних сил суспільства за допомогою активної інвестиційної діяльності [1, с. 2].

В. Вітер, С. Вітер розглядають необхідність залучення іноземних інвестицій з урахуванням економічної безпеки (забезпечення економічної безпеки у процесі здійснення іноземного інвестування є не лише стратегічним, а й оперативним завданням, яке має здійснюватися відповідними структурами на кожному її рівні реалізації) [2]. Попри те, визначення та систематизація ключових теоретичних аспектів інвестиційної безпеки, аналіз основних факторів, що впливають на її забезпечення, а також дослідження взаємозв'язку між інвестиційною безпекою та сталим розвитком держави, з урахуванням сучасних викликів і ризиків потребують подальшого вивчення.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є аналіз інвестиційної безпеки держави як ключового елементу економічної стабільності в умовах війни.

Виклад основного матеріалу дослідження. Українські вчені трактують поняття «інвестиції» різними способами, залежно від економічних шкіл та контексту досліджень. До прикладу, В. Лагутін визначає інвестиції

як довгострокові вкладення капіталу у різні сектори економіки з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту [3]. В. Геєць вважає інвестиції процесом накопичення капіталу, що забезпечує збільшення обсягу та підвищення ефективності використання ресурсів у суспільстві [4]. І. Бланк акцентує увагу на інвестиціях як на вкладеннях, що спрямовані на розвиток виробничих потужностей, модернізацію підприємств та технологічне оновлення [5].

Таким чином, українські вчені акцентують увагу на інвестиціях як на процесі капіталовкладень, спрямованих на розвиток економіки, модернізацію та підвищення продуктивності, а також на їхньому впливі на соціально-економічний розвиток.

На нашу думку, під терміном «інвестиції» слід розуміти вкладення капіталу в різні активи з метою отримання прибутку або досягнення інших економічних чи соціальних цілей у майбутньому. Інвестиції можуть здійснюватися в різні форми активів, такі як: фінансові активи – акції, облігації, депозити, інвестиційні фонди тощо; реальні активи – нерухомість, виробниче обладнання, інфраструктурні проєкти, інтелектуальна власність; соціальні інвестиції – вкладення в людський капітал, освіту, охорону здоров'я тощо, які сприяють довгостроковому розвитку суспільства. Основною метою інвестицій є примноження капіталу, забезпечення стабільного доходу, зростання активів або поліпшення економічного становища інвестора.

Інвестиційна безпека – це складова економічної безпеки держави, яка відображає здатність країни забезпечувати стабільний та стійкий інвестиційний клімат, підтримуючи умови для залучення та ефективного використання внутрішніх і зовнішніх інвестицій. Ця категорія охоплює як державний, так і приватний сектор економіки, і є ключовою умовою сталого економічного розвитку, забезпечення конкурентоспроможності та фінансової стабільності. Основні елементи поняття інвестиційної безпеки:

1. Стабільність інвестиційного середовища: включає правову, політичну, економічну стабільність у державі, яка впливає на довіру інвесторів та їхнє бажання вкладати кошти. Стабільність політики та прогнозованість економічних процесів є ключовими умовами для залучення інвестицій.

2. Захист прав інвесторів. Означає забезпечення юридичного захисту капіталовкладень, включаючи чітке законодавче регулю-

вання відносин між інвесторами та державою, а також захист прав власності.

3. Фінансова стійкість. Охоплює стабільність фінансового сектору, надійність банківської системи та механізмів кредитування, що сприяє акумулюванню капіталу та його залученню в реальний сектор економіки.

4. Економічна ефективність інвестицій. Оцінює здатність економіки ефективно використовувати інвестиції для підвищення продуктивності, створення нових робочих місць та розвитку інноваційних технологій.

5. Контроль за ризиками. Стосується здатності держави управляти ризиками, пов'язаними з інвестуванням, включаючи валютні коливання, політичні ризики, інфляційні процеси, а також соціально-економічні кризи.

6. Доступність капіталу. Відображає можливість залучення внутрішніх та зовнішніх фінансових ресурсів на вигідних умовах, а також наявність сприятливих умов для розвитку ринку капіталу.

Структура інвестиційної безпеки включає внутрішню та зовнішню інвестиційну безпеку. До внутрішньої інвестиційної безпеки входить державна політика щодо інвестицій (державне регулювання, підтримку стратегічних галузей, законодавчу базу); інвестиційний клімат у країні (оцінка загальної економічної ситуації, рівня корупції, захисту прав власності); фінансова стабільність внутрішніх інвесторів (співвідношення між заощадженнями населення та підприємств і можливостями їх капіталовкладення). До зовнішньої інвестиційної безпеки входить залучення іноземних інвестицій (створення умов для ефективного функціонування іноземного капіталу); міжнародні економічні відносини (інтеграція у світову економіку, рівень залучення країни у глобальні інвестиційні процеси); захист від зовнішніх ризиків (механізми мінімізації впливу зовнішніх економічних шоків, валютних ризиків та санкцій).

Таким чином, інвестиційна безпека держави є комплексною категорією, яка залежить від багатьох факторів, зокрема економічних, політичних, соціальних і юридичних умов. Її підтримка є критично важливою для забезпечення сталого економічного розвитку країни.

Інвестиційна безпека є ключовим елементом для забезпечення сталого розвитку держави. Вона створює необхідні умови для стабільного економічного зростання, яке підтримує соціальні, економічні та екологічні аспекти сталого розвитку.

Оцінка інвестиційної безпеки базується на комплексному аналізі різних показників, які дозволяють визначити рівень ризиків та стабільності інвестиційного клімату в країні.

Н. Ситник, М. Репета вважають, що на стан інвестиційної безпеки найбільше впливають такі індикатори: рівень інвестування; валове нагромадження основного капіталу; співвідношення темпів приросту інвестицій до темпів приросту ВВП; приплив/відплив прямих іноземних інвестицій в країну та за кордон; розмір економіки держави у світовому ВВП. Тому для підвищення надійності інвестиційної безпеки необхідно, насамперед, оптимізувати ці показники як на державному, так і на регіональному рівнях [6, с. 105].

На нашу думку, основними критеріями оцінки інвестиційної безпеки є: інвестиційний клімат (політична стабільність, законодавча база, рівень корупції та прозорість у веденні бізнесу); фінансова стабільність (рівень інфляції, стабільність валютного курсу, стан банківської системи та здатність країни обслуговувати зовнішній борг); захист прав інвесторів (ефективність судової системи, можливість захисту прав власності та юридичної підтримки інвесторів); інноваційний потенціал економіки (оцінка науково-технічного прогресу, рівня інноваційної активності підприємств та наявності передових технологій); рівень соціальної стабільності (рівень зайнятості, рівень доходів населення та ступеня соціального захисту). Ці критерії дозволяють оцінити рівень інвестиційної безпеки та визначити можливі ризики для інвесторів, а також розробити стратегії для їх мінімізації та підвищення інвестиційної привабливості країни. Оскільки позитивний інвестиційний клімат сприятиме залученню капіталу та розвитку підприємництва, а в свою чергу висока інвестиційна активність та фінансова стабільність підвищить довіру інвесторів до економіки країни та знизить ризики втрати капіталу.

Висновки. Отже, визначення інвестиційної безпеки як важливого аспекту економічної стабільності держави, яка забезпечує залучення інвестицій в економіку і створює передумови для сталого розвитку. Здатність держави контролювати та підтримувати стабільність інвестиційного клімату має безпосередній вплив на розвиток економіки та соціального добробуту. Важливими є розуміння того, що на інвестиційну безпеку впливають як внутрішні, так і зовнішні фактори, включаючи політичну стабільність, правове регулювання,

економічні умови та міжнародне середовище. В умовах війни та нестабільності ці фактори мають значний вплив на здатність держави забезпечувати інвестиційну безпеку.

Інвестиційна безпека є невід'ємною частиною сталого розвитку, оскільки вона сприяє створенню умов для довгострокових інвестицій, які забезпечують економічне зростання без шкоди для майбутніх поколінь. Сталий розвиток і інвестиційна безпека мають

тісний взаємозв'язок, оскільки стабільність інвестиційного клімату сприяє розвитку економіки з урахуванням екологічних і соціальних факторів.

У контексті війни та економічної нестабільності важливо розробити стратегії, які будуть спрямовані на забезпечення інвестиційної безпеки через зміцнення правової бази, поліпшення інвестиційного клімату та підвищення довіри інвесторів до держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Лисачок А. В. Механізми управління інвестиційною безпекою держави в умовах сталого розвитку: дис. ... д-ра філософії: 281 Публічне управління та адміністрування / Національний університет «Львівська політехніка». Львів, 2023. 260 с. URL: <https://lpnu.ua/sites/default/files/2023/radaphd/23568/disertaciyalisachokpidpisaniy.pdf> (дата звернення: 14.08.2024 р.).
2. Вітер В., Вітер С. Іноземні інвестиції як фактор забезпечення економічної безпеки України. *Суспільство та безпека*. 2024. № 1 (2). С. 14–20. URL: <https://sas.ztu.edu.ua/article/view/301980/294002> (дата звернення: 14.08.2024 р.).
3. Лагутін В. Д. Інститути і економічні механізми стабільності та розвитку суспільства. *Економіка України*. 2018. № 9. С. 13–25. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/EkUk_2018_9_3 (дата звернення: 14.08.2024 р.).
4. Геєць В. Інститути у розширенні технологічної модернізації економіки України. *Журнал європейської економіки*. 2016. Том 15 (№ 3). С. 255–265.
5. Бланк І. О., Гуляєва Н. М., Вавдійчик І. М. Інвестиційний менеджмент : підручник : у 3 ч. Ч. 3. Київ : Держ. торг.- екон. ун-т, 2023. 284 с.
6. Ситник Н. С., Репета М. М. Інвестиційна безпека України: стан і перспективи вдосконалення. *Бізнесінформ*. 2018. № 11. С. 100–106. URL: https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/10/business-inform-2018-11_0-pages-100_106.pdf (дата звернення: 14.08.2024 р.).

REFERENCES:

1. Lysachok A. V. (2023). *Mekhanizmy upravlinnia investytsiinoiu bezpekoiu derzhavy v umovakh staloho rozvytku* [Mechanisms of state investment security management in conditions of sustainable development]: dys. ... d-ra filosofii: 281. Lviv, 260 p. (in Ukrainian). Available at: <https://lpnu.ua/sites/default/files/2023/radaphd/23568/disertaciyalisachokpidpisaniy.pdf> (accessed August 14, 2024).
2. Viter V., Viter S. (2024). Inozemni investytsii yak faktor zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky Ukrainy [Foreign investments as a factor in ensuring the economic security of Ukraine]. *Suspilstvo ta bezpeka – Society and security*, vol. 1 (2), pp. 14–20. Available at: <https://sas.ztu.edu.ua/article/view/301980/294002> (accessed August 14, 2024).
3. Lahutin V. D. (2018). Instytuty i ekonomichni mekhanizmy stabilnosti ta rozvytku suspilstva [Institutes and economic mechanisms of stability and development of society]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, vol. 9, pp. 13–25. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/EkUk_2018_9_3 (accessed August 14, 2024).
4. Heiets V. (2016). Instytuty u rozshyrenni tekhnolohichnoi modernizatsii ekonomiky Ukrainy [Institutes in the expansion of technological modernization of the economy of Ukraine]. *Zhurnal yevropeiskoi ekonomiky – Journal of European Economy*, vol. 15 (№ 3), pp. 255–265.
5. Blank I. O., Huliaieva N. M., Vavdiichyk I. M. (2023). *Investytsiinyi menedzhment : pidruchnyk* [Investment management: a textbook]. Kyiv : Derzhavnyi torhivno-ekonomichni universytet, 284 p. (in Ukrainian)
6. Sytnyk N. S., Repeta M. M. (2018). Investytsiina bezpeka Ukrainy: stan i perspektyvy vdoskonalennia [Investment security of Ukraine: state and prospects for improvement.]. *Biznesinform – Business information*, vol. 11, pp. 100–106. Available at: https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/10/business-inform-2018-11_0-pages-100_106.pdf (accessed August 14, 2024).